

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1998-1999

21 april 1999

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR WELZIJN, GEZONDHEID EN GEZIN

Vraag om uitleg van de heer Jos Geysels tot mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, Vlaams minister van Financiën, Begroting en Gezondheidsbeleid, over maatregelen inzake de verontreiniging door zware metalen in de Kempen en Noord-Limburg

Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin

Woensdag 21 april 1999

VOORZITTER : Mevrouw Trees Merckx-Van Goey

– *De vraag om uitleg wordt gehouden om 15.33 uur.*

Vraag om uitleg van de heer Jos Geysels tot mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, Vlaams minister van Financiën, Begroting en Gezondheidsbeleid, over maatregelen inzake de verontreiniging door zware metalen in de Kempen en Noord-Limburg

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van de heer Geysels tot mevrouw Demeester, Vlaams minister van Financiën, Begroting en Gezondheidsbeleid, over maatregelen inzake de verontreiniging door zware metalen in de Kempen en Noord-Limburg.

De heer Geysels heeft het woord.

De heer Jos Geysels : Mevrouw de voorzitter, mevrouw de minister, collega's, dit is de eerste vraag die ik in deze commissie stel, en dit op het einde van de zittingsperiode. Het zal u zo dadelijk duidelijk worden waarom dit een vraag om uitleg is, en geen interpellatie. De aanleiding tot deze vraag is immers dubbel. Het gaat om een combinatie van een oud dossier en schriftelijke vragen die sinds een aantal jaren werden gesteld.

Het gaat om een historische verontreiniging die geen betrekking heeft op een bepaalde plaats, maar op een gebied van tussen 200 en 300 vierkante kilometer – dit naar gelang de bron. Dat is een niet onaanzienlijk stuk van de Kempen en een stuk van Limburg. Ik schets kort waarover het gaat, alvorens een probleemstelling en enkele vragen naar voor te brengen. Ik baseer me op het antwoord van de minister op de laatste schriftelijke vraag hierover.

De bewuste verontreiniging werd historisch veroorzaakt door een aantal industrieën in de non-ferrosector, onder andere door de productie van zink. Ten eerste zijn de tuinen verontreinigd. Dat klinkt misschien wat triviaal, maar dat is het niet voor de mensen van de streek. Mensen die daar al jaren wonen, en hard hebben gewerkt en gespaard voor een huis en een tuin, krijgen nu te horen dat ze bepaalde soorten groenten uit hun tuin best niet eten wegens de heel grote verontreiniging met zware metalen, in het bijzonder met cadmium. Ik zal niet uitvoerig citeren wat daarover sinds 1985 werd gezegd in verschillende studies. Mevrouw de minister kent die cijfers, en we hoeven daar niet over te discussiëren.

Een tweede aspect is de verontreiniging van het grondwater, die steeds alarmerender wordt. De resultaten van de laatste onderzoeken van de VMM naar de kwaliteit van het grondwater, tonen aan dat de productie van drinkwater in de problemen komt. Dit doet zich niet overal in dezelfde mate voor, maar bijvoorbeeld in het noorden van Limburg rijzen grote problemen.

Een derde aspect van verontreiniging heeft te maken met de zogenaamde zinkassen. In het verleden werden nogal wat restmaterialen uit de zinkindustrie gebruikt voor de verharding van allerlei wegen, tot zelfs opritten van garages. Die stoffen werden zo overal verspreid. De resultaten van onderzoeken daarnaar zijn niet geruststellend.

Het vierde aspect heeft te maken met landbouw- en natuurgebieden. Onder anderen professor Bosmans van de KU Leuven heeft daar sinds 1980 onderzoek naar verricht, dat niet bedoeld was voor de bevordering van de teelten.

Ten slotte is de invloed van dit alles op de gezondheid de laatste weken meer in de actualiteit gekomen. We hebben kunnen lezen over het onderzoek

Geysels

naar de correlatie of het oorzakelijk verband tussen botbreuken en de vervuiling van de streek.

Kortom, aangezien het gaat om heel grote oppervlakten van honderden vierkante kilometers en zeer zware verontreiniging met zware metalen waarbij de norm soms tot honderden malen wordt overschreden, dringen zich een aantal vragen op. Ik som ze kort op.

Met mijn eerste vraag begeef ik me op de grens tussen Gezondheid en Leefmilieu, de bevoegdheden van de ministers Demeester en Kelchtermans. Ik stel de vraag aan mevrouw Demeester, omdat het vanuit het oogpunt van de gezondheid noodzakelijk wordt om na te gaan in welke mate men kan overgaan tot de sanering van een aantal puntbronnen. Ik vraag niet om de sanering van 312 vierkante kilometer. De benodigde bedragen daarvoor zouden groter zijn dan de totale Vlaamse begroting voor een jaar. Ik spreek echter over de sanering van puntbronnen en over bepaalde vormen van sanering, waar zowel OVAM als andere instanties al mee bezig zijn. Ik pleit voor een dringende aanpak van de meest vervuilde terreinen.

Inzake gezondheid heeft de Vlaamse overheid in het verleden en ook recent preventieve maatregelen genomen. Het woord preventie is echter niet echt van toepassing. Het gaat om sensibilisatie van de bevolking omtrent wat ze niet mogen eten en waar ze voorzichtig mee moeten zijn. De minister zei in haar antwoord op de laatste schriftelijke vraag in het voorjaar van 1998 dat zij ook van mening was dat die zaken regelmatig moesten worden herhaald. Daarom wil ik vragen naar de stand van zaken.

Vlaanderen hanteert de norm van 3 milligram per kilogram. Nederland hanteert een strengere norm. Zelfs met de norm van 3 milligram hebben we het over een gebied van 75 vierkante kilometer.

Wat hebt u sinds 1998 gedaan en wat zijn uw concrete plannen? Moeten de meest verontreinigde gebieden niet versneld en met nieuwe technieken worden gesaneerd? In Nederland doet men aan actief bodembeheer waarbij men de gebieden betreft die over de grens liggen en door dezelfde historische verontreiniging zijn getroffen. Welke contacten hebben u en minister Kelchtermans met uw Nederlandse collega's?

De voorzitter : Minister Demeester heeft het woord.

Minister Wivina Demeester-De Meyer : Om technieken te ontwikkelen die eenvoudige en doeltreffende sanering van met zware metalen verontreinigde bodems mogelijk maken, richtten het LUC, OVAM en Union Minière een studiesyndicaat op. In afwachting van haalbare saneringstechnieken is het onze taak om de opname van zware metalen tot een minimum te herleiden.

In het verleden werden al enkele preventiecampagnes gevoerd, met steun van de Vlaamse overheid en de betrokken gemeenten in Antwerpen en Limburg. Er is een opvolgingsonderzoek uitgevoerd in Lommel, Balen en Overpelt. Dat toont aan dat de cadmiumconcentratie in het bloed met 30 percent en in urine met 15 percent is afgenomen. In de wijk Moretusburg hebben de preventieve acties ervoor gezorgd dat het loodgehalte in het bloed van de kinderen is gedaald. Men moet er bovendien rekening mee houden dat de normen steeds strenger worden waardoor het loodgehalte nog steeds hoog lijkt.

Aangezien preventiecampagnes enkel op lange termijn effect hebben als ze lang worden volgehouden, leek een reactivering en uitbreiding van de campagne aangewezen. Onder het voorzitterschap van de Limburgse gezondheidsinspecteur van de Vlaamse Gemeenschap heeft de Coördinerende Commissie Preventiecampagne Zware Metalen een nieuwe campagne opgezet. Er zijn twee infoposters ontwikkeld, met steun van de Vlaamse Gemeenschap, het provinciebestuur van Limburg en Antwerpen, OVAM en Union Minière. Sommigen hebben kritiek op de eenvoud ervan. De posters hebben als opschrift 'Leven met minder cadmium' en 'Leven met minder lood'. Ze omvatten beknopte informatie over de gevolgen van de opname van cadmium en lood en richtlijnen voor persoonlijke preventie.

De campagne werd op 22 maart 1999 voorgesteld aan de gedeputeerden van Antwerpen en Limburg, aan de betrokken gemeentebesturen en de milieu-ambtenaren van de betrokken gemeenten. Op diezelfde dag werden alle huisartsen, apothekers van deze gemeenten op de hoogte gebracht van de campagne. Ze ontvingen onder andere de infoposters. Op 23 maart werd de campagne voorgesteld aan de pers. De gemeentebesturen staan in voor de verspreiding van de folders.

Een tweede belangrijk aspect is dat we ondertussen het groot gezondheidsonderzoek hebben opgestart. Dat bevat een toxicologisch en epidemiologisch onderdeel. Ik verwijs hierbij vooral naar dat laatste omdat dat onderzoek op termijn erg belang-

Demeester-De Meyer

rijk zal zijn. Alle Vlaamse achttienjarigen zullen jaar na jaar via het CLB worden onderzocht. Die gegevens zullen in een databank worden geplaatst. Telkens wanneer men in de toekomst met vragen wordt geconfronteerd, kan men die databank raadplegen. Dat zal ons op termijn helpen om antwoorden te vinden.

U stelde een vraag over de versnelde bodemsanering. Ik kan uw mening bijtreden. Het probleem bij bodemsanering is dat die niet altijd onmiddellijk kan worden doorgevoerd. Zelfs al zouden we in meer middelen voorzien, de procedures moeten worden gevolgd en die vertragen de saneringen. Ik betreur dat en we moeten vooral daaraan werken. We moeten inderdaad pogingen ondernemen om actiever op te treden, maar we moeten er zelfder tijd voor zorgen dat de procedures voor bodemsaneringen worden gewijzigd.

De voorzitter : De heer Geysels heeft het woord.

De heer Jos Geysels : Mevrouw de minister, dank u voor uw antwoord. Ik stel de vraag aan u en niet aan minister Kelchtermans omdat ik de link wil leggen tussen sanering en volksgezondheid.

Het klopt dat uit een aantal bloedanalyses een vermindering blijkt. Deze gegevens contrasteren echter met gegevens inzake milieuaspecten. Ik denk bijvoorbeeld aan het grondwater. Uit recente cijfers van de VWM blijkt dat er zich op dat vlak in de toekomst een probleem zal voordoen. Het ene neemt af, maar het andere neemt toe. Zeker de prijs van drinkwater zal een probleem opleveren. Het zal hoe langer hoe duurder worden om drinkwater te produceren.

De overheid heeft inderdaad campagnes gevoerd om de mensen individueel te sensibiliseren. Men wees er bijvoorbeeld op dat bepaalde groenten uit bepaalde verontreinigde gronden niet mochten worden gegeten. Ik vraag me echter af of er niet moet worden overgegaan tot collectieve preventie. Misschien gebruik ik het begrip sanering niet in de correcte milieutechnische zin van het woord. Ik heb het over sanering vanuit volksgezondheid. De LUC heeft in 1995 een onderzoek gepubliceerd waarin men pleitte voor collectieve preventieve maatregelen, die misschien soms minimaal lijken. Ze hielden bijvoorbeeld een pleidooi voor het vermijden van het opvliegen van stof in de meest verontreinigde gebieden, zodat het niet verder wordt verspreid. Dat behoort niet tot de sanering zoals OVAM ze bekijkt.

Is het bijvoorbeeld ook geen goed idee om mensen te waarschuwen niets meer te telen op zwaar verontreinigde gronden ? Met zware verontreiniging bedoel ik concentraties van 10, 12 of 15 milligram per kilo.

Dit zijn toch minimale, collectieve preventiemaatregelen die realiseerbaar en betaalbaar zijn en waarvoor men geen grondige saneringsprocedures moet afhandelen. Dit is mogelijk via het uitdelen van folders en via het afraden van bepaalde zaken aan de bevolking, met medewerking van gemeenten en ambtenaren. Ik houd een pleidooi voor een tussenoplossing in afwachting van een grondig onderzoek en een grondige sanering.

Minister Wivina Demeester-De Meyer : In Hoboken hebben we in het schoolje een minimale, collectieve campagne persoonlijk begeleid. Het eerste voorstel, in samenspraak met de stad, was om het schoolje te verplaatsen. De mensen wilden dat niet. Ik ben dan ter plekke geweest en heb, omwille van de volksgezondheid en omwille van het bedrijf, onderhandeld om de collectieve preventie vanuit de school te laten starten.

Een jaar geleden zijn de veranderingswerken doorgevoerd en is een collectieve preventiecampagne gevoerd met de leerlingen. Ik weet niet of u het preventieproject kent. Ik heb dit zelf gedaan omdat de mensen er maar geloof aan hechten als de beleidsvoerders zelf met de ouders komen praten en naar hen luisteren. We hebben toen nagegaan of we een collectieve inspanning konden doen. Deze inspanning is daar gelukt. Het schoolje is helemaal herbouwd met een sas. Er zijn dus collectieve maatregelen genomen, wat met kinderen niet zo eenvoudig is. Men moet hen bijvoorbeeld verplichten hun handjes te wassen.

U geeft het voorbeeld van Zelzate. Het is ook in Menen gebeurd, op voorstel van de Fransen, omdat het om een Franse verbrandingsoven ging. Dit is veel moeilijker. Ik heb ter plekke hierover met een aantal mensen van gedachten gewisseld. Men kan dit wel als een collectieve preventieregel voorstellen, maar het is niet zo evident om dit op te leggen. In Hoboken is dit ten aanzien van de kinderen gebeurd. Ik vond dit project geslaagd.

Vanavond is er een vergadering met alle huisartsen van Hoboken, waaraan ik zelf ook zal deelnemen. Er zal enerzijds een toelichting worden gegeven bij het gezondheidsonderzoek, en anderzijds zal men via de huisartsen – dit is de taak van de LOGO's – steeds meer preventieve maatregelen laten toepassen. Als men echter aan de mensen zegt dat ze

Geysels

geen groenten meer mogen kweken, beschouwen ze dit als een inbreuk op hun persoonlijke vrijheid. Dit is dus niet zo eenvoudig.

De heer Jos Geysels : Ik heb ook niet gezegd dat het eenvoudig is.

Welk rapport men ook leest, professoren en gezondheidswerkers stellen altijd een aantal concentraties voor die men beter niet overschrijdt. Men kan dan wel discussiëren over de concentraties, maar dan gaat het nog over vierkante kilometers.

U refereert vaak aan de situatie in Hoboken, die ik zelf minder goed ken. In rapporten van vier of vijf jaar oud lees ik de beweringen van professoren dat men dit boven bepaalde concentraties beter niet kan doen. De toestand verbetert niet in die mate dat men de teugels kan laten vieren.

Ik ken de streek goed genoeg om te weten hoe erg de mensen dit vinden. De Kempenaar en de Vlaming werkt en leeft voor zijn huis en tuin. De waarde van het huis daalt significant. De groenten worden oneetbaar. Ik weet hoe moeilijk dit is, maar als professoren en gezondheidswerkers dit vaststellen, dan volstaat het niet meer om de mensen zelf te waarschuwen. Men moet dit doen in overleg met de gemeentebesturen.

Minister Wivina Demeester-De Meyer : En in overleg met de LOGO's. U verwijst naar onderzoeken van jaren terug. Vooraleer men kan realiseren waarover men droomt, moet men al beginnen met discussies binnen de verschillende structuren en politieke geledingen van dit land. De LOGO's zijn nu, met uitzondering van een regio, stilaan actief. We hadden dit uiteraard liever twee jaar vroeger zien gebeuren. Via deze structuren kan men dit in overleg met de gemeentebesturen doen. Als een gemeente beslist om in een bepaald gebied deze maatregelen effectief uit te voeren, en dus niet enkel aan te bevelen, moet ze er ook zeer actief aan participeren. Men mag dit niet opleggen en dan ook nog eens sanctioneren.

Iemand uit Menen schrijft me dat hij die richtlijnen nu opvolgt, maar dat hij de zelfgekweekte groenten en konijnen uit zijn diepvries heeft gehaald en weggegooid. Het is dus niet zo eenvoudig.

De heer Jos Geysels : Diezelfde professoren hebben evenwel voorstellen gedaan om het bij een strenger optreden van de overheid – mijns inziens terecht – voor de mensen iets gemakkelijker te maken, bijvoorbeeld door het ter beschikking stellen van gronden waar zij zelf nog hun eigen eetbare groenten kunnen kweken.

Ik vraag geen wonderen. Op 312 vierkante kilometer kan men trouwens geen wonderen verrichten. Ik vraag wel een beslissing omdat de gezondheid in het gedrang is gekomen. Ik besef wel dat die beslissing niet van de ene op de andere dag kan worden genomen. En zelfs als dat wel zo was, garandeert dat geen onmiddellijk resultaat. Daar ben ik het dus met u eens.

Mijn geduld loopt echter ten einde. Sinds 1985 is men aan het studeren, wat tot nu alleen maar wat folders heeft opgeleverd.

Minister Wivina Demeester-De Meyer : Dat laatste spreek ik met klem tegen. Die verandering kan er pas komen dankzij de LOGO's, omdat de gemeentebesturen daar bij betrokken zijn. Het klinkt misschien wat cru, maar het idee van de LOGO's komt van het preventiecongres. Het heeft heel wat tijd gevergd om zowel het parlement als de provincie- en gemeentebesturen van het nut ervan te overtuigen. Mevrouw Van Den Heuvel kan dat bevestigen. Als u andere gronden wilt, moet u zich richten tot de lokale besturen, en niet tot de Vlaamse overheid.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

– *Het incident wordt gesloten om 16 uur.*
